

Egy piktúra viszontagságai

A macskaköves utca álmos hangulatát csak egy szekér zörgése zavarta meg. No nem annyira, hogy egy bágyadt fejfördításon túl nagyobb érdeklődést keltett volna. Lusta kutyák heverték az árnyékos kapualjakban, és megdöntötték azt is, hogy a szemtelenkedő legyek után kapjanak. A macskák nyugodtan járhat-kelhetnek, a rekkenő nyári délutánban még ők sem tudták kihozni sodruk-ból ősi ellenségeiket. Okos állat a kutya. Tudja, ráér a harag. Lesznek még zúzmarás délutánok.

Az utcán csak az járt, akinek nagyon kellett, s egy kisvárosban ugyan kinek, ha csak nem valami szolgálé, avagy kétkezi ember. Ezért keltett feltűnést Robozy Eugen kockás zakójában, elmaradhatatlan malomkeréknyi művészkalapja árnyékában, amint bandukolt a Korona vendéglő felé. Az orra elé bámult, hiszen nem volt kinek köszönnie, aki meg volt, annak úgysem érdemes. Így hát, csak maga fogadta szája szögletébe fogott szivarja mellől föl sem nézve, ki atyámfia vakkantott rá.

Megállt. Levette kalapját. Piros zsebkendőjével megtörölte izzadó tar koponyáját, melynek hátsó része volt kilombosodva, mint ahogy az egy piktornak dukál. Az utca végén támadt fuvallat nem hűsítette, csak a port kavarta föl.

A Koronában ütötte agyon az időt a mindig megtalálható úri közönség, némi fáradt kártyacsattogással. Az asztalon a gyűrűs ujjak koppanásai elárulták, hogy ez a *máriás* amolyan alibi játék. Csak a habzó sör, az volt az igazi. Szakadt is Józsiról, a brillantinos, fehér kötényes pincérről a veríték, mert annyit kellett a söntés és az urak asztala között rohangálnia, hogy azzal tán Budára is felért volna.

A vörös tornyos frizurájú kasszírő pihegett. Minden illetet félretéve, csipkés gallérját kigombolva legyezte gömbölyű tokáját egy árlappal. A levegő állt a tükrös teremben, hiába volt nyitva minden ablak. A behúzott függönyök csak a fényt szűrték meg, sárga világot borítva az asztalokra.

– Nem fehér embernek való idő ez – sóhajtott föl ki tudja hányadszor Zinger Béla.

– Annyit mondja ezt a fehér embert, hogy azt kell hinnünk, tán Afrikában is élt a patikus úr – jegyezte meg dr. Sovány Gedeon körjegyző, aki neve ellenére felül volt a mázsa ötvenen.

– Tudom is kérem, ha nem is jártam Afrikában. Olvasva is tanulhat az ember.

– Ugyan! Én mondom magának, ha elhiszi azt a sok sületlenséget, amiket az újságokban összefirkálnak, akkor azt nagyon rosszul teszi – szólalt meg Somodori Feri.

– S ezt maga mondja, az újság főszerkesztője? – kérdezte Zinger felháborodva.

– Ja kérem, az más. A helyi lap, az egészen más. Az egyetlen kivétel ebben a posványban!

– Ez már a szemtelenség teteje... piros negyven! – mondta Drill Arnold rendőrkapitány, miközben koppanva vágta ki a piros királyt.

– Már mire tetszik érteni? – kérdezte Somodori.

– Erre is, meg arra is!

– Hát az már igaz, kérem. Mert szemtelenség mindenütt van. A minap is...

– Én arra értettem egyrészt – vágta el a patikus történetét a kapitány –, hogy az előbb majdnem kiugratta a királyomat, és akkor fuccs a negyvennek! Másrészt pediglen, ami a Kurír igazmondását illeti..., hát nem tudom, miért citálják annyit a törvénytörőkre a főszerkesztő urat...

– Félreértések, kérem! Ostoba félreértések, meg rosszindulat! De én a zászlót magasra tartom – szavalta Somodori –, és akkor is megírom az igazat!

– Lelke rajta – jegyezte meg Drill Arnold, miközben nagyot húzott söröskriglijéből, aztán komótosan letörölte bajszáról a habot. Példáját a többiek is követték, s Józsi újra fordulhatott az asztal és a söntés között.

– Igaz is – szólalt meg Gönczy Mózes, a társaság negyedik tagja –, meglesz az árverés holnap, amit beharangoztatok? – kérdezte a szerkesztőt.

– Már hogyné. Ez idáig nem fújták le... – Gönczy megcsóválta fejét.

– Ki hitte volna, hogy kalapács alatt végzik. Az utolsó pillanatig tizet tettem volna egy ellen, hogy megszerzik a hitelt.

Pedig ez nagy szó volt. Már mint az, hogy Gönczy Mózes valami üzleti dologban tévedett. A városka legnevesebb kereskedője volt. Foglalkozott mindennel a sertésektől a festményekig. Pedig mezítlábasként kezdte valamikor. Két koronánál több nem kucorgott batyujában, amikor leszállt a vonatról a székesfővárosban. Kifutó volt egy vasáru kereskedésben. S aki tudja mi az, azt is érti, mennyivel más ott a szolgálat, mint egy elegáns szabóságban.

Van akit az Isten is kereskedőnek teremtett. Ilyen volt Gönczy Mózes, aki tizenöt év múltán úgy tért vissza szülőföldjére, hogy azok sem ismertek rá, akikkel együtt cimboráskodott. Olyan változás ment végbe külsején, hogy akár a Kereskedelmi Kamara küldöttének is nézhették. Pesti tartózkodása alatt csinos kis összeget ügyeskedett össze. Itthon megvett egy csőd szélén álló boltot, és megalapította a Gönczy üzletházat. A vagyon vagyont szült. Most itt kártyázott az urakkal, mint kebelbéli, s az járt a fejében, hogy a holnapi árverésen jó lesz körülnézni.

A csilingelő ajtón Robozy Eugen lépett be. Lihegve megállt, és végighordozta tekintetét a félhomályos termen. Aztán határozott léptekkel megindult a kártyázók felé.

– Alázatos tiszteletem az uraknak!

Általános morgás volt a fogadjisten, két okból. Egyrészt, illetlenség, ha valaki olyan zavarja a partit, aki nem tartozik a társasághoz. A másrészt pedig az előbbiből következik. Robozy olyan kétes egzisztenciának számított, akivel úriember józanul nem cseresznyézik egy tálból.

Robozy Eugen levette malomkeréknyi kalapját, és legyezni kezdte kipirult arcát. Mivel senki sem invitálta, hát állva kezdett mondókájába.

– Nem zavarnám én az urakat. De gondolhatják, hogy nem tűr halasztást a dolgom, ha ebben a nagy melegben ide kutyagoltam...Gönczy Mózes úrhoz lenne tiszteletteljes kérésem.

– Fogadjunk, hogy kitalálom – tartotta kezét Somodori.

– Tisztességtelen fogadásokat úri ember nem köt – mondta Drill Arnold.

– Miért lenne az tisztességtelen, méltóságos uram?

– Azért, mert maga arra akar fogadni, hogy a piktor úr kölcsönt jött kérni. Ergo, a fogadója csak az ellenkezőjét állíthatja. Márpedig biztosra vett dolgokra fogadást ajánlani annyi, mint alvó nyúlra lőni. Nahát.

Robozy megigazította ingnyakát, kínosan csavart egyet a fején.

– Lehet, hogy most az egyszer elvesztené a fogadást a kapitány úr. Ugyanis nem kölcsönt jöttem kérni, hanem előleget.

– Egyre megy az – legyintett Drill Arnold.

– És az utolsókat ide! – rakta ki Gönczy Mózes a piros ászkát. Miután besöpörte a lapokat, elégedetten bólintott, és Robozyhoz fordult.

– Aztán mire kellene az előleg ilyen lóhalálában, Eugen úr?

– A délutáni vonattal utazna vissza az unokahúgom Budapestre, és teljesen elhűlve tapasztaltam..., üres a bugyellárisom.

– Ejnye – csóválta a fejét nevetve Somodori – mi a kórságnak olyan messziről látogatják magát az unokahúgai? Hát nem talál közelebb? Kevesebb a költés a helybeli rokonsággal! Nagy kópé maga, Robozy!

Az urak döcögtek a nevetéstől, csak a patikus őrizte meg komolyságát, mondván:

– Hallja, ez aztán már igazán orcátlanság. Hozomra látogatattja magát fővárosi nőekkel, és másokkal akarja a ceheet kiegyenlíteni!

Robozynak céklaszínűre változott a feje, de nehezen legyűrte indulatát, mert tudta, aztán fel is út, le is út. Így hát nyájasságot erőltetve magára, magyarázni kezdett.

– Tévednek az urak. Az unokahúgom modell, és azért jött le...

– Ki ne mondja – vágta el az induló szóáradatot Gönczy Mózes –, inkább azt, hogy mire az előleg.

– Hát a felajánlott képeimre, tisztelettel.

– Mondtam én magának egy szóval is, hogy megveszem őket?

– Azt ugyan nem méltóztatott, de hát az csak természetes. Láttam, amint megszemlélte őket, hogy ült ki műértő szemekre a tetszés!

Gönczy Mózes elnevette magát.

– Nahát, magának inkább kereskedőnek kellene állni. Ide figyeljen, mondtam én magának akkor is, hogy a portréi még..., de a tájképek..., ne is haragudjon, nem foglalkozom velük. A portré pedig annak érdekes, akiről készült. De hogy lássa, nem vagyok közömbös a művészet iránt, itt van húsz korona előleg. Hogy mire, még nem tudom. Legfeljebb majd én is megfestetem magam egyszer, ha ráérek. Na, ki oszt, urak?

– Hálásan köszönöm, nagyságos uram, hálásan köszönöm – hajlongott Robozy. – Tudtam, hogy az ön nemes szíve... Ajánlom magam – mondta a pénzt felső zsebébe gyűrve, és egyenes derékkal távozott.

*

Gönczy Mózes akárhogy is igyekezett, mégis elkésett az árverésről. Mert a hír, bármily szokatlan is volt a Városi Kurírtól, igaznak bizonyult. Pont ott, és pont akkor tartották meg, ahol és amikor írta. A nagyterem már üres volt, amikor belépett. A kalapácsos ember a segédjeivel a bevételt számolta.

– Hát akkor én erről lemaradtam – mondta bosszúsan Gönczy.

– Mélységesen sajnáljuk, nagyságos uram. De láthatja – tárta szét karját a végrehajtó –, széthordtak mindent. Csak ez az egy, árva piktúra maradt rajtunk – bökött a falnak támasztott embernyi magas, hátát mutató képre.

– Hadd lám! – mondta Gönczy Mózes.

– Fordítsátok meg a nagyságos úrnak!

A vastag cirádás rámából méltóságosan meredt Gönczy Mózesre, fehér poszszakállasan Ferenc József ő császári fensége. Arcáról sértődöttség sugárzott, ami érthető, hogy belőle, az elsőből, utolsót csinált ez a jött-ment népség.

– Nocsak – jegyezte meg Gönczy Mózes.

– Tudja, hogy van ez, nagyságos uram. Valamikor volt keletje. De most, Horthy kormányzó úr idején? Ki az, aki Ferenc Jóska képét aggatja a szobája falára, ha csak nem valami legitimista. De már annak is inkább a Károly járja.

Gönczy hümmögve szemlélte a képet.

– Mi ennek az ára?

– Ennek? Hát, hogy csak neve legyen..., öt korona, ha érdekli nagyságodat.

– Megveszem. Szállítsák Robozy Eugen lakására.

– Ahogy parancsolni méltóztatik – hajolt meg a végrehajtó, miközben átvett egy tízkoronást. A zsebében kotorászott, hogy visszaadjon, amikor Gönczy megszólalt.

– Hagyja csak! A szállításról gondoskodjon!

– Hálásan köszönöm, nagyságos uram, minden rendben lesz.

Gyurka, a városi tróger, kétkerekű kordéján tolt a képet, nem kis mulatságára az utca kölykeinek. Merthogy ilyen hintón nem utazott még király, de ilyen lovat is ritkán látni, mint a Gyurka. Nem is ló ez, hanem szamár, kiabálta utána a suszter vásott kölyke.

Robozy ugyancsak meglepődött, amikor beállított hozzá a hatalmas képpel a hordár. De a mester nem sokat kérdezősködött, és nem is kellett várakoznia, mert megjelent Gönczy Mózes személyesen.

– Van szerencsém, nagyságos uram. Ne is mondja, tudom! Biztosíthatom, senki sem festi le úgy, mint én fogom. Emellett elbújhat majd akármilyen fotográfia, mert az kérem nem művészet, az csak boszorkányság. Hogyan méltóztatik parancsolni, állva, ülve, zsakettben vagy díszmagyarban?

– Lassabban a testtel, öregem – hűtötte le a mester szóáradatát Gönczy. – Először is azt mondja meg nekem, milyen anyag ez?

– Ez kérem, kiváló! Annyi ezen a firnájsz, tisztelettel, hogy egy egész szekrényt be lehetne mázolni vele.

– Ugyan... És, lehet erre festeni?

– Hogyne kérem... értem, kész a vászon és a keret, csak festenem kell rá – világosodott meg Eugen úr.

– Úgy van. De nem állva, se nem ülve, és engem sehogyan se.

- Hát akkor? – meresztette szemét Robozy.
– A főméltóságú kormányzó urat díszegyenruhájában, és kap tőlem száz koronát.
– Száz koronáért akár a nagyasszonyt is mellé festem!
– Nem kell. Csak a kormányzó úr őfőméltóságát.
Szombat este a tarokkparti közben Gönczy Mózes megjegyezte.
– Polgármester uram, a városházán az a tanácstermi kép, hogy is mondjam, nem oda való...
– Hogy érted ezt, kedves barátom?
– Úgy, kérlek tisztelettel, hogy az a semmitmondó könyomatos mellkép a kormányzóról, kicsi egy tanácsterembe.
– Kicsi, nem kicsi, nincs másik. Meg aztán, hol a csudába lehet nagyobbat kapni?
– Méltóságos uram, megtisztelne a város, ha elfogadna ajándékként tőlem egy oda illőt.
– Ne beszélj, neked van olyan?

Gönczy Mózes tapsolt, és kisvártatva két inasa behozta a letakart hatalmas képet. A szikrázó csillár alá állították, ahogy nekik azt délután betanították. Gönczy Mózes felállt, a képhez lépett, és az ámuló társaság szeme láttára lerántotta róla a leplet. Az urak tapsolni kezdtek. Ott állt tengerésziszti díszegyenruhájában Vitéz Nagybányai Horthy Miklós, csak úgy csillogott rajta a lakk.

– Bravó, barátom! – veregette meg Gönczy vállát a polgármester. – Ez nemes cselekedet. Ezek után természetesen nem kétséges az új szeszfőzde ügye...

A kártyaparti abbamaradt. Szaporán durrantak a pezsgősüvegek, és a kormányzó úr megértő tekintete alatt ünnepelték Gönczy Mózes újabb győzelmét.

*

A városka főterén a megafonok harsogva zengték a „Szódd a selymet elvtárs!” című indulót. A tér üres volt, csupán az ácsok kopácsoltak az ünnepi emelvény lépcsőjén. Vörös drapériával volt borítva, és a háttérben a felaggatott zöldlombú ágak közül három portré szemlélte a munkát.

A stúdióban új lemezt tettek fel, és a „Sej a mi lobogónkat fényes szellők fújják” szárnyalta be a teret. Közben megjelent a holnapi ünnepség felelőse, Robozy Eugen, akit nagyon demokratikusan, csak Jenőnek szólított a mellette lépkedő pártbizottsági munkatárs.

Robozy Eugen, azaz Jenő, mióta népnevelőnek csapott föl, mintha megfiatalodott volna. A palettát és az ecsetet a sutba vágta, és a tanács művelődésügyi osztályán a kulturális ügyekkel foglalkozott. Falujárásokat szervezett, csasztuskákat írt és tanított be, szóval társadalmilag fontos tevékenységet fejtett ki a népművelés frontján. Elhagyta nagy kalapját, helyette svájcisapkát hordott, és maradék haját tarkóján jól fölstuccoltatta, a kor divatja szerint.

Miközben Szikra elvtárral bejárták az emelvényt és pontosították, hogy melyik üzem és intézmény dolgozói a tér melyik részén fognak állni, pár utcával arrébb egy szikár, hajlott hátú férfi, köhögve zárta be trafikjának ajtaját.

Kevesen ismertek volna Gönczy Mózesre. Már a nyilasokkal meggyűlt a baja, mert az egyik este a Koronában két vörös fröccs között azt mondta, a szomszéd asztalnál ülő körzetvezető hallatára: ő már csak ezt issza, mert neki ez a szimpatikus szín. Aztán a nevével kezdték macerálni, és volt, aki a keresztlevelének se akart hinni, csak annak, amit a saját szemével lát.

Okos ember volt Gönczy Mózes. Összecsomagolt egy nagy táskába, s megbízottat hátrahagyva magával vitte, amit papírban, fémbe érdekes. Ám a háború forgószele gyorsabb volt. Úton érte és megtáncoltatta rendesen. Végül örült, hogy a pusztá élete megmaradt, azzal a pár napóleonnal egyetemben, amelyeket az alsóneműjébe varrt. Mondta is a nehéz pillanatokban, hogy mit sem ér, bár az ember segge nemes fémmel van kirakva, ha közben a fejére pályáznak. És itt senki nem gondolt többre, mint amaz erre, melyet a legkódisebb ember is aranynak nevez.

Végül, mégiscsak hazakeveredett. Az államosítás csak egy kis trafikot hagyott meg neki, érdemeire tekintettel.

Lehúzta a redőnyét, rákattintotta a lakatot, s ahogy megfordult, Gyurit, a részeges városi trógeret látta kétkerekű kordéjával közeledni. Gyuri egy félre-csapott, jelvényétől megfosztott katonasapka alatt díszelgett és dúdolt. Piros orráról és kacsázó járásából kitűnt, hogy e nap már eleget dolgozott. A kordén most könnyű teher volt. Egy hatalmas kép, amelynek eleje gondosan be volt fedve barna csomagolópapírral, és cukorspárgával átkötve.

Gönczy Mózesnek így visszajáról is nagyon ismerősnek tűnt.

– Hé, Gyuri! Álljál csak meg!

A hordár letette a fogantyúkat, haptákba vágta magát és szalutált.

– Tisztelem! Szabadság! – mondta imbolyogva.

– Mit viszel te?

– Pszt! – tette a szája elé ujját, és olyan képpel nézett körül, mintha minden kapualjból egy titkosrendőr leselkedne.

– No, csak nem titok? – kérdezte Gönczy.

Gyuri maga felé intette, és úgy súgta.

– Titok, bizony, de nagyságodnak elárulom... – csuklott nagyot. – Ez itt bent – bökött a képre – az őfőfőméltóságos kormányzó úr...

– A Horthy kép? Aztán hová viszed?

– Haza.

– Minek az neked?

– Nekem, ugyan semminek. A tanácsháza raktárából kidobták. Én meg el-kértem, hogy jó lesz a tűzre. Oda is adták, csak elébb be kellett csomagolnom, hogy meg ne zavarja az emberek fejét.

– Mit akarsz te ezzel?

– Mit akarnék? Összevágom, oszt jó lesz a sparhertbe. Úgy ég ez majd, mind a zsír...

– Te Gyuri, mennyit ér ez neked?

– Hát...

– Ide figyelj! Itt van tíz forint, aztán a képet hozzám tolod.

– Igenis, nagyságos uram – vágta össze bokáját Gyuri sugárzó arccal. – Tíz forintért még nagyságod is őfőméltósága mellé ülhet.

– Jól van. Vidd csak, otthon majd kifizetlek.

Ezzel megindult Gönczy Mózes is a kordé után. Mi tagadás, egy kicsit úgy érezte magát, mint aki elveszett gyermekét találta meg.

*

– Szabadság! – köszönt a csilingelő trafik ajtón belépő Robozy.

– Adjon Isten – válaszolta a pult mögül Gönczy.

– Hát – köszörülte a torkát Robozy –, egy pakli Munkást kérek.

– Pirosat-e, kéket-e?

– Pirosat.

– Mindjárt gondoltam...

Robozy Eugen áhítózó szemmel nézegette az aranyvégű Budavár, és a kékyomatatos Daru cigarettákat. Aztán megakadt a tekintete a vaskos gyűrűs szivarokon. Nagyot sóhajtott.

– No, nem vásárol az elvtárs egy kubait? Ma hopp, holnap kopp. Elviszik, mint a cukrot.

– Ej, Gönczy úr – csóválta meg a fejét Robozy –, minek mondjam magának, ügyis kitalálja. Mikor volt nekem annyi pénzem a demokráciában, hogy az Árpádon kívül más szivart megengedhettem volna magamnak?

– Hát hogyan, a közszolgálat nem fizet? Igaz is, barátom, sose fizetett, csak a felső polcokon... De akinek ilyen istenáldotta keze van, miért nem fest?

– Festeni? Ugyan kinek? Ki csináltat ma portrét? A hideg vizet sem keresném meg a piktúrával. Csak a kiválasztottaktól rendelnek a fővárosban.

– Ide figyeljen! Van nekem egy ajánlatom... Festeni kellene.

– Micsodát?

– Egy portrét. Emlékszik a Horthy képre? ... Nohát azt kellene átfesteni... Ha vállalja, kap tőlem egy doboz kubait.

– És mit kéne ráfestenem?

– Kit!

– Csak nem....

– Na látja. Kitalálja magától is... Őt hát. Őt függesztik most minden irodában a falra. Egyszerű is a feje, nem kell a hajjal bajlódnia.

– Vállalom.

– Tessék, előlegnek egy marék szivar.

Amikor Robozy betette maga után az ajtót, Gönczy elmosolyodott és összedörzsölte a tenyerét.

*

Háromszor is erősen kopognia kellett a nagy barna ajtón, mire felhangzott belülről az engedély. Gönczy Mózes beléphetett a pártbizottság agitprop-osztályvezetőjének ajtaján.

– Jó napot kívánok!

– Szabadság! – felelte a kopaszodó osztályvezető, gyulladt szemét felemelve a cigarettafüstből. – Mi járatban az elvtárs?

– Szikra elvtárs. Talán tetszik tudni, hogy a demokráciának én töretlen híve vagyok. Már a múlt érában is voltak emiatt kellemetlenségeim.

– Igen-igen. De azért, maga csak kapitalista volt. Vagy nem?

– Kérem, ha én azt akkor tudtam volna, hogy az egyszer bűn lesz, hát sosem lettem volna... Hát először is, hoztam valamit... mindjárt behozom – ezzel Gönczy sarkon fordult. Felvette az ajtó mellett a falnak támasztott képet és nyögve becipelte. A hüledező elvtárs szeme láttára az egyik fotelnek támasztotta, és lebontotta róla a csomagolópapírt.

Ott állt Rákosi elvtárs, szürke öltönyében. Joviálisan mosolygott a blonden ráma közül, csak úgy csillogott rajt a lakk.

– Nagyszerű! – kiáltott fel Szikra elvtárs, és átrohant a másik szobába, a harmadikba, odacsóditette az egész folyosót. Az elvtársak egymás háta mögött nyújtogatták nyakukat, és elragadtatásuknak adtak hangot.

– Hol az elvtárs, tessék csak ide jönni – invitálta a kép mellé Szikra. – Ő hozta! – mutatott rá diadalmasan, mintha Gönczy az ő alkotása lenne.

Melegen megrázták kezét, gratuláltak, mint születésnapokon szokás. Egészen zavarba jött, de az agitpropos szerencsére kiterelte a többieket. Gönczy halkán megszólalt.

– A képet maguknak hoztam, ...volna azonban egy kérelmem. Egy aprócska kérésem.

– Mi lenne az?

– Kérem, nekem jóformán mindenemet államosítottak. Tudomásul vettem az új idők szavát. Maradt az a kis trafik, meg a szőlőm a Zselicben. Hatszáz négyszögöl az egész. Azt hallottam a tanácselnöktől, rajta van egy listán. Elveszik. Nem emeltem szót a boltjaimért, házaimért. De kérem, ezt a kis szőlőt hagyják meg, hogy öreg napjaimra már ne szoruljak teljesen mások könyörületére.

Szikra bólogatott.

– Megvizsgáljuk a kérdést. Nem ígérek semmit, csak annyit: odafigyelünk!

Mi tagadás, nem volt valami nagy bizalommal Gönczy Mózes, amikor az épületet elhagyta. De a szüret után megnyugodott, mert senki sem beszélt már arról, hogy a szőlőhegyen államosítások lesznek.

*

A háború megtanította a nyugalom tiszteletére. Most már napok óta tüntetések voltak a városban. Akadozott az áruszállítás. Új lengyel cigarettákat kapott és bolgárokat. A legkedveltebbek az Arda és a Rhodope voltak.

Lehúzta a bolt redőnyét és elhatározta, hogy jár egyet. A pártbizottság ajtaja tárva volt, és a tartóban egy kivágott közepű nemzeti zászló volt tűzve. Az épület előtt gépelt papírokat hordott a szél. Később se tudta magának megmagyarázni, hogy mi indította arra, hogy bemenjen.

Az ülésterem ajtaja nyitva volt, és bent páran azzal foglalatostkodtak, hogy a falon lévő képeket szedegették. Egy magas, bőrkabátos fiatalember épp a hatalmas Rákosi képet emelte le, félreérthetetlen megjegyzések közepette.

– Megállj! – kiáltott rá Gönczy Mózes.

A fiatalember hátranézett, és félúton megállt lesújtani készülő ökle.

– Aztán, miért álljak meg? Sajnálja tán?

– A vásznat, meg a keretet igen. Adjátok nekem azt a képet.

– Minek az magának?

– Meg akarom nyitni újra a kereskedésemet. Ilyen jó vásznat meg keretet manapság nem lehet kapni. Ha összezúrod, ami rajta van, tönkreteszed az egészet. Okoztak nekem ezek úgyis elég kárt. Hadd kapjak vissza valamit – fogta kérlelőre a dolgot Gönczy Mózes.

A fiatalemberek összenéztek, röviden tanakodtak, majd az ifjú megszólalt.

– Vigye! De előbb csomagolja be, mert ha az utcán meglátják, hogy kit szálít, hát biztosan a hátán verik szét.

Gönczy Mózes az irodákban talált spárgát, csomagolópapírt is. Gondosan betakarta a kép elejét, majd megkérte a fiatalembereket, segítsék a hátára. Elindult lefelé a lépcsőn, és megjegyezte.

– Matyi, Matyi, de meghízlalt a demokrácia. Szánkáztál eleget a hátamon, de hogy még most is nyögök alattad...

A kapuban elfogott két suhancot. Vállalták, hogy a képet egy-egy doboz Sport cigarettáért a lakására viszik.

Másnap, ahogy a posta sarkára ért, azt hitte, nem jól lát. Ott állt előtte vihar-kabátban, nemzetiszínű karszalaggal, bal kezében kampósbotjára támaszkodva, jobb vállán puskát tartva, Robozy Eugen.

– Hát maga? – nyitotta kerekre szemét Gönczy.

– Tisztelem, nagyságos uram – felelte az csendesen.

– Ne mondja, már nem a szabadság járja?

– Ugyan már kérem, hál' Istennek, vége azoknak az időeknek.

– Remélem. Aztán maga mit keres itt?

– Őrzöm a postát. Jönnek az oroszok...

– Ide figyeljen, Robozy... Lenne egy kis munkám a maga számára.

Robozy Eugennak felcsillant a szeme.

– A kép! – kiáltotta örömmel.

– Az.

– Tudtam, mert a nagyságos úr csak akkor ad nekem megbízást, ha át kell festeni – aztán elkomorult. – De tessék mondani, kit kell, hogy rápingáljak legújabbán? – Gönczy megrázta fejét.

– Isten a megmondhatója... De remélem, hogy ennyi idő után már fejlődött annyit, hogy tájképet is tud festeni... Ismeri a szőlőmet a Zselicben?

– Már hogyne.

– Na látja... Azt kellene megfestenie.

Robozy Eugen nem sokat morfondírozott, hanem szaporán dezertált, és még aznap este, némi savanyú bor szopogatása közben, melyet előlegként kapott, nekikezdett a vázlatnak.

Gönczy Mózes szobájának egyik falát majdnem teljesen beterítette a kép. Öreg hintaszékében, pipázgatva szemlélgette téli estéken a kedves tájat. S ha valaki megkérdezte, hogy került a birtokába, csak legyintett.